

DELEGATURA UOKiK W KATOWICACH

Katowice, dnia 29. 12. 2004r.

RKT – 61 – 199/04/AD

DECYZJA Nr RKT - 68 /2004

I. Stosowanie do art. 28 ust. 6 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (tekst jedn. Dz. U. z 2003r. Nr 86, poz. 804 ze zm., Dz.U. z 2003r. Nr 170, poz. 1652, Dz.U. z 2004r. Nr 93, poz. 891 oraz Nr 96, poz. 959) i § 6 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 19 lutego 2002 r. w sprawie określenia właściwości miejscowej i rzeczowej delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (Dz. U. z 2002r. Nr 18, poz. 172 ze zm.), po przeprowadzeniu wszczętego z urzędu postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, przeciwko Wyższej Szkole Lingwistycznej, ul. Krasieńskiego 14/24, 42 – 200 Częstochowa, działającej na podstawie Decyzji Ministra Edukacji Narodowej z 23. 10. 1996r.

- działając w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów:

na podstawie art. 23f ust. 1 w związku z art. 23 a ust. 1 i 2 w/w ustawy **uznaje się za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów**, praktykę polegającą na stosowaniu przez Wyższą Szkołę Lingwistyczną postanowień wzorów umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorów umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479(45) Kodeksu postępowania cywilnego:

§ 7 umów na czas studiów, §7 umów na czas studiów podyplomowych oraz w § 5 umów na czas studiów dla słuchaczy studiów podyplomowych: Teaching of English as Foreign Language (TEFL) – Nowe Trendy w Metodyce Nauczania Języka Angielskiego: „Wszelkie sprawy nieuregulowane postanowieniami niniejszej umowy rozstrzygają, według kompetencji określonej Statutem, Prezydent lub Rektor Uczelni”.

i nakazuje się Wyższej Szkole Lingwistycznej podjęcie działań określonych przez Przedsiębiorcę w piśmie z 03. 12. 2004r., polegających na wprowadzeniu w życie „Regulaminu odpłatności w Wyższej Szkole Lingwistycznej” z 01. 12. 2004r.

II. Na podstawie art. 23f ust. 3 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów (tekst jedn. Dz. U. z 2003r. Nr 86, poz. 804 ze zm., Dz.U. z 2003r. Nr 170, poz. 1652, Dz.U. z 2004r. Nr 93, poz. 891 oraz Nr 96, poz. 959) oraz stosowanie do art. 28 ust. 6 tej ustawy i § 6 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 19 lutego 2002 r. w sprawie określenia właściwości miejscowej i rzeczowej delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (Dz. U. z 2002r. Nr 18, poz. 172 ze zm.),

-działając w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów:

nakazuje się Wyższej Szkole Lingwistycznej w Częstochowie **złożyć w terminie 14 dni od otrzymania niniejszej decyzji informacji** o sposobie, w jaki konsumenci, którzy zawarli umowy o świadczenie usług edukacyjnych z Wyższą Szkołą Lingwistyczną, zostali poinformowani o wprowadzeniu „Regulaminu odpłatności w Wyższej Szkole Lingwistycznej” oraz o stopniu realizacji obowiązku umożliwienia konsumentom zapoznania się z w.w. regulaminem.

III. Na podstawie art. 72 w związku z art. 75 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (tekst jedn. Dz. U. z 2003r. Nr 86, poz. 804 ze zm., Dz.U. z 2003r. Nr 170, poz. 1652, Dz.U. z 2004r. Nr 93, poz. 891 oraz Nr 96, poz. 959) oraz stosowanie do art. 28 ust. 6 tej ustawy i § 6 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 19 lutego 2002 r. w sprawie określenia właściwości miejscowej i rzeczowej delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (Dz. U. z 2002r. Nr 18, poz. 172 ze zm.), po przeprowadzeniu wszczętego z urzędu postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, przeciwko Wyższej Szkole Lingwistycznej w Częstochowie - działając w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów: postanawia się zobowiązać Wyższą Szkołę Lingwistyczną z siedzibą w Częstochowie, ul. Krasińskiego 14/24, 42 – 200 Częstochowa, do poniesienia kosztów niniejszego postępowania w wysokości 42 zł (słownie: czterdzieści dwa złote).

Uzasadnienie

W dniu 15. 09. 2004r. w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (zwanego dalej organem antymonopolowym), z urzędu wszczęte zostało postępowanie wyjaśniające (RKT-61-137/04/AD) mające na celu wstępne ustalenie, czy Wyższa Szkoła Lingwistyczna (zwana dalej Szkołą lub Uczelnią), naruszyła przepisy prawa w sposób uzasadniający wszczęcie postępowania w sprawie zakazu stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów. W związku z ustaleniami dokonanymi w trakcie w/w postępowania wyjaśniającego oraz na podstawie analizy uzyskanych dokumentów, w dniu 29. 10. 2004r. wszczęte zostało postępowanie w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, w związku z podejrzeniem podejmowania przez Wyższą Szkołę Lingwistyczną bezprawnych działań noszących znamiona praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, co może stanowić naruszenie art., 23 a ust. 1 i 2 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji – zwanej dalej ustawą antymonopolową, który stanowi, iż *„1. przez praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów rozumie się godzące w nie bezprawne działanie przedsiębiorcy. Nie jest zbiorowym interesem konsumentów suma indywidualnych interesów konsumentów. 2. Za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów uważa się w szczególności stosowanie postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479 (45) Kodeksu postępowania cywilnego, naruszenie obowiązku udzielania konsumentom rzetelnej, prawdziwej i pełnej informacji, (...)”*.

Organ antymonopolowy zważył, co następuje:

Wzorce umowne podlegają kontroli abstrakcyjnej Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (SOKiK, dawna nazwa: Sąd Antymonopolowy) w trybie określonym przepisami Kodeksu postępowania cywilnego. Wyrok wydany w postępowaniu w sprawie uznania postanowień wzorców za niedozwolone, na mocy którego kwestionowane postanowienia zostają uznane za niedozwolone jest skuteczny wobec wszystkich. Skutek wobec wszystkich oznacza, iż żaden z podmiotów uczestniczących w obrocie prawnym nie może posługiwać się przedmiotowym postanowieniem. W sytuacji, gdy wbrew temu zakazowi dochodzi do zastosowania postanowienia uznanego za niedozwolone, jest ono bezwzględnie nieważne z mocy prawa. Wyrok wydany przez Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów musi być respektowany zarówno przez przedsiębiorę, w czyjego sprawie orzeczenie zapadło, jak i przez innych przedsiębiorców, ze względu na rozszerzoną prawomocność w znaczeniu podmiotowym. Wyrok SOKiK ma zatem powagę rzeczy osądzonej dla wszystkich i wobec wszystkich.

Skutek wobec osób trzecich, tj. tych, których nie dotyczyło konkretne postępowanie o uznanie postanowienia za niedozwolone postanowienie umowne następuje z chwilą wpisania postanowienia wzorca umowy do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, prowadzonego przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, zwanego też organem antymonopolowym. Należy także zauważyć, iż nie ma znaczenia literalne brzmienie zakwestionowanego zapisu. By zaistniała możliwość uznania dwóch postanowień za tożsame wystarczy, by hipoteza zapisu kwestionowanego w toku postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów mieściła się w hipotezie klauzuli wpisanej do rejestru.

W toku niniejszego postępowania organ antymonopolowy ustalił, co następuje.

W dniu wszczęcia postępowania Wyższa Szkoła Lingwistyczna w Częstochowie posługiwała się w umowach zawieranych z konsumentami postanowieniami o następującym brzmieniu: „Wszelkie sprawy nieuregulowane postanowieniami niniejszej umowy rozstrzygają, według kompetencji określonej Statutem, Prezydent lub Rektor Uczelni”.

W sprawie zapisów regulujących zagadnienie rozstrzygania nieunormowanych w umowie kwestii wypowiedział się czterokrotnie Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów, uznając za niedozwolone postanowienia umowne, na mocy których przyznano kontrahentowi konsumenta prawo do decydowania w w.w. sytuacjach, ze względu na sprzeczność z art. 385(3) pkt 4 Kodeksu cywilnego, który stanowi, iż niedozwolonymi postanowieniami umownymi są te, które „przewidują postanowienia, z którymi konsument nie miał możliwości zapoznać się przed zawarciem umowy”.

Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów w orzeczeniu kończącym sprawę o sygnaturze akt XVII Amc 43/01 uznał za niedozwoloną klauzulę: „*W sytuacjach nieprzewidzianych w niniejszej umowie, decyzje podejmuje Zarząd EFB w drodze uchwały*”. Klauzula ta została wpisana 15. 10. 2002r. do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone pod numerem 27. „*W sytuacjach nieprzewidzianych w niniejszej Umowie decyzje podejmuje Prestige, w formie zarządzenia*”, to postanowienie uznane za niedozwolone w postępowaniu o sygn. akt XVII Amc 56/01, następnie wpisane 25. 03. 2003r. do rejestru postanowień pod numerem 37. Podobnie w wyroku w sprawie o sygnaturze akt XVII Amc 21/02 Sąd Okręgowy w Warszawie - Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów uznał, iż zapis „*W sytuacjach nieprzewidzianych w niniejszej Umowie, decyzję podejmuje „InCo” w formie zarządzenia*” stanowi niedozwolone postanowienie umowne, które zostało wpisane do w.w. rejestru dnia 30. 06. 2003r. pod numerem 46. Zapis „*W sytuacjach nie przewidzianych w niniejszej Umowie decyzje podejmuje PGK Kredyt w formie zarządzenia*” został uznany przez Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Antymonopolowy w postępowaniu o sygnaturze akt XVII Amc 58/01 za niedozwolone postanowienie umowne i na tej podstawie został on wpisany do rejestru pod nr 52 dnia 14. 08. 2003r. Na mocy przedstawionych powyżej postanowień kontrahenci konsumentów uprawnieni byli do samodzielnego regulowania kwestii, które nie zostały wyraźnie unormowane w dokumentach określających prawa i obowiązki stron umowy.

Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Antymonopolowy w uzasadnieniu do wyroku z dnia 12. 08. 2002r. (sygn. akt XVII Amc 43/01) podniósł następujące argumenty. „*Każde postanowienie umowne może być uznane za niedozwolone jeśli wystąpią łącznie dwie przesłanki tj., gdy postanowienie nie było uzgodnione indywidualnie z konsumentem oraz, gdy kształtuje prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy*”, co wynika z art. 385(1) § 1 Kc. Otwarty katalog niedozwolonych postanowień umownych został zawarty w art. 385(3) Kc. Sąd zważył, iż „*przepisy powyższe mają zastosowanie do umów zawieranych pomiędzy profesjonalistą a konsumentem, przy czym za konsumenta uznać należy osobę zawierającą umowę w celu bezpośrednio nie związanym z działalnością gospodarczą (art. 384 §3Kc)*”. Fakt istnienia pomiędzy niepubliczną szkołą wyższą, a jej studentem relacji przedsiębiorca - konsument potwierdził Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 07. 04. 2004r. (sygn. akt III SK 22/04). Zgodnie z art. 4

ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów przedsiębiorcą jest przedsiębiorca w rozumieniu przepisów ustawy – Prawo działalności gospodarczej (obecnie kwestia ta została uregulowana w ustawie o swobodzie działalności gospodarczej, Dz. U. z 2004r. Nr 173, poz. 1807), a na mocy art. 4 pkt a ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów także osoby fizyczne, prawne i jednostki organizacyjne nie mające osobowości prawnej, organizujące lub świadczące usługi o charakterze użyteczności publicznej, które nie są działalnością gospodarczą w rozumieniu przepisów prawa działalności gospodarczej. Studenci, którzy korzystają z usług niepublicznej szkoły wyższej odpłatnie, stosownie do zawieranych w tym zakresie umów, są konsumentami. Celem świadczenia usług edukacyjnych, poza spełnieniem zadań o użyteczności publicznej jest wypracowanie zysku. Szkoły wyższe prowadzą zatem działalność zbliżoną do działalności gospodarczej i z uwagi na to w rozumieniu przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów niepubliczna szkoła wyższa jest uznawana za przedsiębiorcę, a studentowi przysługuje status konsumenta.

Postanowienie zawarte we wzorcach umów zawieranych przez Uczelnię ze studentami jest tożsame z w.w. postanowieniami, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479(45) Kodeksu postępowania cywilnego pod numerami 27, 37, 46 oraz 52.

Zgodnie z art. 23 a ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów praktyką naruszającą zbiorowe interesy konsumentów jest godzące w nie bezprawne działanie przedsiębiorcy, które w szczególności może polegać na stosowaniu postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru niedozwolonych postanowień prowadzonego przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów.

Z powyższego wynika, określone działanie przedsiębiorcy może zostać uznane za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów, jeśli łącznie zostaną spełnione dwie przesłanki:

- działanie przedsiębiorcy posiada przymiot bezprawnego,
- działanie to narusza zbiorowy interes konsumentów.

Pierwsza z przesłanek została spełniona w przedmiotowym przypadku, gdyż Wyższa Szkoła Lingwistyczna stosowała działania wprost wskazane przez ustawodawcę jako bezprawne tj. posługiwała się postanowieniami, które zostały wpisane do w.w. rejestru.

Jak wskazano powyżej, Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Antymonopolowy uznał za niedozwolone postanowienie, na mocy którego przedsiębiorcy przyznano prawo do jednostronnej zmiany umowy bez ważnej przyczyny wskazanej w umowie. Za ważną przyczynę uzasadniającą zmianę nie można uznać ogólnego i dającego możliwość dowolnej interpretacji zwrotu „w sytuacjach nieprzewidzianych w umowie”. Na tej podstawie uzasadnionym jest twierdzenie, że postanowienie dopuszczające jednostronne kształtowanie praw i obowiązków stron umowy jest postanowieniem naruszającym prawa konsumentów.

Do naruszenia zbiorowego interesu konsumentów dochodzi w sytuacji, gdy działanie przedsiębiorcy wywołuje skutki w sytuacji prawnej i faktycznej grupy konsumentów. Tym samym bezprawne działanie przedsiębiorcy godzi w interes szerszego kręgu podmiotów zawierających umowy z przedsiębiorcą. Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów w odniesieniu do konsumentów chroni ich interesy jako zjawiska o charakterze zbiorowym.

W niniejszym przypadku doszło do naruszenia praw wszystkich studentów Uczelni.

W związku z powyższym posługiwanie się przez Wyższą Szkołę Lingwistyczną w Częstochowie postanowieniem o treści „Wszelkie sprawy nieuregulowane postanowieniami niniejszej umowy rozstrzygają, według swojej kompetencji określonej statutem, Prezydent lub Rektor Uczelni”, stanowi praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów.

Wyższa Szkoła Lingwistyczna poinformowała w piśmie z 03. 12. 2004r., że Zarządzeniem z dnia 01. 12. 2004r. został wprowadzony „Regulamin odpłatności w Wyższej Szkole Lingwistycznej”, który wejdzie w życie dnia 01. 01. 2005r. i stanie się załącznikiem do umowy o naukę w Szkole (karta numer 35). W związku z tym, że Przedsiębiorca przejawia inicjatywę mającą na celu eliminację działań powodujących naruszenie prawa, istnieje możliwość skorzystania z instrumentu przewidzianego w art. 23 f ust. 1 ustawy o ochronie

konkurencji i konsumentów, który stanowi, że „Jeżeli w toku postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów zostanie uprawdopodobnione – na podstawie okoliczności sprawy, informacji zawartych we wniosku lub będących podstawą wszczęcia postępowania z urzędu – że przedsiębiorca stosuje praktykę, o której mowa w art. 23 a, a przedsiębiorca, któremu jest zarzucane naruszenie tego przepisu, zobowiąże się do podjęcia lub zaniechania określonych działań zmierzających do zapobieżenia tym naruszeniom, Prezes Urzędu może, w drodze decyzji, nałożyć obowiązek wykonania tych zobowiązań”, nakazuje się Szkole wprowadzenie w życie przedstawionego Regulaminu odpłatności.

Z uwagi na to, że w toku niniejszego postępowania ustalono, iż doszło do naruszenia art. 23 a ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów oraz ze względu na fakt, że przedsiębiorca przedstawił „Regulamin odpłatności w Wyższej Szkole Lingwistycznej” z 01. 12. 2004r., którego zapisy pozostają w zgodzie z obowiązującymi obecnie przepisami prawa, istnieje możliwość skorzystania z uprawnienia wynikającego z art. 23 f ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów. Celowa i uzasadniona jest akceptacja propozycji Wyższej Szkoły Lingwistycznej, z której wynika zamiar wprowadzenia w życie przedmiotowego regulaminu z dniem 01. 01. 2005r. Przyjęta przez Władze Szkoły regulacja precyzuje zasady wnoszenia opłat za studia oraz określa przesłanki uzasadniające możliwość zmiany wysokości przedmiotowych opłat, co służy zapobieżeniu dowolności przedsiębiorcy przy określaniu w przyszłości wysokości świadczeń, do jakich zobowiązani będą studenci.

Jednocześnie konieczne jest uzyskanie informacji o umożliwieniu konsumentom zapoznania się z zapisami regulaminu odpłatności, z uwagi na co zobowiązano Wyższą Szkołę Lingwistyczną do przedstawienia przedmiotowych informacji w ciągu 14 dni od otrzymania niniejszej decyzji.

Zgodnie z art. 75 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów organ antymonopolowy rozstrzyga o kosztach w drodze postanowienia, które może być zamieszczone w decyzji kończącej postępowanie. W myśl art. 72 ustawy, jeżeli postępowanie zostało wszczęte z urzędu i w jego wyniku organ antymonopolowy stwierdził naruszenia przepisów ustawy, przedsiębiorca, który dopuścił się tego naruszenia, zobowiązany jest ponieść koszty tego postępowania.

Postępowanie w sprawie stosowania przez Wyższą Szkołę Lingwistyczną w Częstochowie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów zostało wszczęte z urzędu. W wyniku tego postępowania organ antymonopolowy w punkcie I sentencji decyzji stwierdził naruszenie przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów. Kosztami niniejszego postępowania dla organu antymonopolowego, są wydatki związane z korespondencją pomiędzy organem antymonopolowym a przedsiębiorcą. W związku z powyższym organ antymonopolowy postanowił obciążyć Wyższą Szkołę Lingwistyczną kosztami postępowania w wysokości 42 zł (słownie: czterdzieści dwa złote).

Koszty niniejszego postępowania przedsiębiorca obowiązany jest wpłacić na konto Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Warszawie w NBP o/o Warszawa Nr 51101010100078782231000000 **w terminie 14 dni od dnia uprawomocnienia się niniejszej decyzji.**

Na postanowienie zawarte w punkcie III niniejszej decyzji, na podstawie art. 78 ust. 6 ustawy antymonopolowej w związku z 479(28) § 1 pkt 2 k.p.c. przysługuje zażalenie do Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, za pośrednictwem Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów – Delegatury Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Katowicach w terminie tygodnia od dnia doręczenia.

Stosownie do treści art. 78 ust. 1 ustawy antymonopolowej w związku z art. 479(28) § 2 k.p.c. – od niniejszego decyzji przysługuje odwołanie do Sądu Okręgowego w Warszawie –

Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, w terminie dwutygodniowym od daty jej doręczenia, za pośrednictwem Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów – Delegatury Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Katowicach.

DYREKTOR DELEGATURY
URZĘDU OCHRONY KONKURENCJI
I KONSUMENTÓW W KATOWICACH

Alicja Kral